

УДК [929:271.4-725](477.83)

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2022.04.752>

ДУЛІБСЬКІ ОТЦІ ШАНКОВСЬКІ — ВІД «СЛУЖІННЯ РОДУ» ДО «СЛУЖІННЯ НАРОДУ»

Ярослав ТАРАС

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7241-9466>

доктор історичних наук, професор,

Інститут народознавства НАН України,

завідувач відділу етнології сучасності,

проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна

e-mail: etnomod@ukr.net

Yaroslav TARAS

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7241-9466>

Doctor of Historical Sciences, Professor,

Institute of the Ethnology

of the National Academy of Sciences of Ukraine,

Head of the Department of Modern Ethnology,

15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine,

e-mail: etnomod@ukr.net

DULIBSKY FATHERS SHANKOVSKY — FROM «SERVICE TO THE FAMILY» TO «SERVICE TO THE PEOPLE»

Розглядається внесок у духовне та суспільно-політичне життя Галичини другої половини XIX — 20-х років XX ст. отців Лева і Петра Шанковських — парохів с. Дуліби Стрийського району.

Метою дослідження є на прикладі отців, які прослужили в с. Дуліби 63 роки, показати роль священницьких родів у суспільному житті галицьких українців, еволюцію української національної свідомості і перехід священства від культурницьких, етнографічних уподобань до чітких самостійних позицій, що будувались на тезі «українська родина — нація — держава».

Об'єктом дослідження є сільські галицькі парохії, предметом — процеси, які відбувалися в галицькому селі на ниві українського національного пробудження, пошуку національної ідентичності.

Ключові слова: Дуліби, Стрийщина, рід Шанковських, Іван Франко, Греко-католицька церква.

The contribution to the spiritual and socio-political life of Galicia in the second half of the 19th — 20th years of the XX-th century is considered. Fathers Lev and Peter Shankovsky are parish priests of the village of Dulyby in the Stryi district. The purpose of the article is to find out, using the example of the Shankovsky fathers, how the Greek-Catholic noble environment went from «serving the family» to «serving the people», how it paid attention to its own people as a cultural national resource and got rid of the state mentality, the Poles were the carriers of it, overcame Muscovitism became Ukrainized and contributed to raising the cultural and educational level of Ukrainians.

The task of the article is to highlight the origin of Fr. Lev Shankovsky, his merits in the field of organization of church, public and educational life in Duliby and Stry region as a parish priest, dean; his connections with Ivan Franko and other intellectuals of that time. The pastoral activity of Lev Shankovsky's son Peter in Duliby is separately presented, how he became a conscious Ukrainian patriot, an active participant in national liberation struggles, thanks to Ivan Franko and Yevgeny Olesnytskyi.

The biography of Fathers Lev and Peter Shankovsky, who were pastors in the village of Duliby for 63 years, gave an opportunity to highlight the processes that took place in the Austro-Hungarian Empire: the Ukrainian national awakening, the search for national identity, to show their contribution to the development of the village, as thanks to the observance noble family traditions managed to raise nationally conscious, socially active grandchildren and great-grandchildren.

Keywords: Duliby, Stryshchyna (Stry region), Shankovsky family, Ivan Franko, Greek Catholic Church.

Вступ. Вагомий внесок у духовне та суспільно-політичне життя Галичини ХІХ — середини ХХ ст. зробив священницький рід Шанковських.

Необхідно зазначити, що рід Шанковських походить із Волині. Історичні обставини були причиною того, що дехто з роду змінив своє місце проживання. Після так званого Другого поділу Польщі в 1793 р. між Прусією та Росією цариця Катерина ІІ забрала Київщину, Поділля і східну Волинь, де тоді були в більшості греко-католики або «уніяти», і дала завдання новопризначеному архієпископу повернути їх в лоно православ'я. У квітні 1794 р. з'явився імператорський наказ «Об устранинии всяких препятствий к обращению униатов к Православной греческой церкви», шляхта і священники мусили скласти присягу на вірність царатові, інакше до них застосовувалися репресії.

З «поворотом до православної церкви» не погодилась частина греко-католицьких священників, серед них — Шанковські, рід яких до 1793 р. налічував 11 поколінь служителів Української Греко-Католицької Церкви на Волині. Знаємо, що сини о. Платона Шанковського, священника із Черняхова на Житомирщині, — Яків, Матвій і Тома — втекли в Галичину. Сьогодні частково відомо, як продовжилася тут їхня династія: маємо короткі відомості про о. Матвія Шанковського (1759—1814), о. Петра Шанковського (1795—1870) і його сина о. Амвросія Шанковського (1832—1906), о. Якова Шанковського (1804—1890), о. Лева Шанковського (1834—1900), його сина о. Петра Шанковського (1859—1944) та внука о. Євгена Шанковського (1887—1969). Шанковські були не тільки священниками, деканами, а й громадськими діячами, професорами, учителями, публіцистами [1, с. 3787]. Цей рід, зокрема, дав нам визначного історика, економіста і журналіста Лева Шанковського (1903—1995) та його сина — літературознавця, поета і перекладача Ігоря Шанковського (1931—2012) [1, с. 3787].

На прикладі священницького роду Шанковських можна з'ясувати, як греко-католицьке шляхетне середовище йшло від «служіння роду» до «служіння народу», як звернуло увагу на власний народ як культурний національний ресурс і позбулося станової ментальності, носіями якої були поляки, пододало москвофільство, українізувалося та спричинилося до підняття культурно-освітнього рівня українців.

Для цього необхідно висвітлити маловідомі та недостатньо вивчені особистості, які прийшли в українське село і провадили громадсько-відповідальну працю — викладали катехизм українською мовою, вивчали історичну спадщину, збирали етнографічні та фольклорні матеріали, організовували хати-читальні, товариства тверезості.

Зупинимося, насамперед, на постаті Лева Шанковського, який був священником в с. Дуліби впродовж 1862—1900 років. Про нього ми маємо публікації безпосередньо знайомих з ним людей [2; 3; 4; 5]. Найкраще постать о. Л. Шанковського розкрив його внук, названий Левом на честь діда, та Євген Олесницький, який товаришував з отцем та співпрацював з ним на ниві відродження національної свідомості.

Основна частина. Народився отець Лев Шанковський в 1834 році на Покутті в місті Коломиї, яке в середині ХІХ ст. було одним із центрів українства, в сім'ї з шляхетного роду. За спогадами внука Л. Шанковського, «мій дід мав шляхетський герб «Кривда» (Krzywda), який чомусь називали польським гербом, хоча цей герб походив з гербу «Любич», що був поширений на Литві, Мазовії й Україні. «Любичі» були лужицького походження» [6, с. 126]. За Є. Олесницьким, герб, «правдоподібно, шляхетсько-польського походження» [4, с. 211]. За даними Вікіпедії, герб «Кривда» — шляхетський герб сілезького походження, яким користувалися більш, ніж 200 родів Білорусі, України, Литви і Польщі, з'явився, ймовірно, в ХVІ ст. [7] (іл. 1).

Наявні на сьогодні джерела не дають відповіді, з якої гілки роду Шанковських походив Лев. Ймовірно, він міг бути одним із синів о. Петра Шанковського¹ та братом Амвросія Шанковського².

¹ У Шематизмах Львівської архієпархії 1848, 1851 р. о. Петро Шанковський представлений так: «Decanus. J. A. R. Petrus Szankowski, tit. Consil. Consist., Schol. Distr. Inspector, Parochus in Stanisławow» [8, с. 62; 9, с. 173], у Шематизмі 1862 р. він значиться у числі почесних кліриків, нагороджений золотим хрестом: «Petrus de Krzywda Szankowski, Parochus Stanislaopoliensis, tit. Consiliarius Consistorii, decoratus aurea cruce s. r. austr. ord. Francisci Josephi» [10, с. 10].

² У Шематизмі 1862 р. А. Шанковський представлений у частині «Presbyteri in Dioecesi Studiis Applicati» так: «R. D. Ambrosius de Szankowski, Prof. suppl. linguae latinae et graec. in c. r. Gymnasio Stanislaopoliensi, n. 1832 o. 1857 uxoratus» [10, с. 15].

Іл. 1. Герб Кривда [7]

Про це свідчить місце народження Лева, те, що о. Петро Шанковський був деканом Станіславівським (1841—1852). Його син Амвросій був греко-католицьким священником, громадським діячем, публіцистом, учителем середніх шкіл, почесним громадянином Коломиї.

Їхнє життя пов'язане з Коломиєю. На зв'язок між Амвросієм та Левом вказують дати народження (1832 та 1834 р.), навчання обох в гімназії, здобуття богословської освіти у Львові, Відні та служба в австро-угорському війську. Такі можливості міг забезпечити тільки декан о. П. Шанковський (1795—1870). Про це свідчать також збережені шляхетські традиції продовжувати синами здобувати духовний сан, надавати ім'я внукові на честь діда. Внук Петра Шанковського (1795—1870) був названий Петром (1859—1944), а внук Лева Шанковського (1834—1900) — Левом (1903—1995).

Лев Шанковський навчався в початковій школі м. Коломиї, після якої вступив до гімназії міста Станіславава. Після її закінчення у вісімнадцять років пішов служити в австро-угорське військо, від 1852 до 1855 року служив у першому полку гусарів в місті Будапешті. Вернувшись з війська, він за родинною традицією вирішує стати священником. У 1855—1858 рр. він навчається у Львівській духовній Семінарії. Після її закінчення, за Уставом

Греко-католицької церкви, щоб висвятитися, мав одружитися.

Його дружиною стала Іванна Левицька, 1843 року народження, яка походила з давнього священницького роду. Після одруження в 1858 р. Лев Шанковський був висвячений на священника і відразу став на душпастирську роботу, був призначений сотрудником в церкву Успіння Богородиці Марії в місті Стрий. Його шляхетське походження та посади, які обіймали Шанковські в Греко-католицькій церкві, були основним аргументом одержати парафію в Дулібах. Після чотирьох років священничої служби в Стрию був призначений, згідно з презентою Стрийського деканату, на парафію в Дуліби. Перед дулібськими парафіянами 16 лютого 1862 року його представляв Стрийський декан.

Необхідно зауважити, що Шематизми 1860-х років пароха с. Дуліби представляють так: «Par. Léo de Krzywda Szankowski, n. 1834 o. 1858» [10, с. 32; 11, с. 31; 12, с. 31]. Наголошується, що о. Лев Шанковський — шляхетського походження. Цей запис свідчить про повагу Греко-католицької церкви до священників, що походили із шляхетних родів. У державному довіднику Австро-Угорської монархії він представлений «Krzywda-Szańkowski Leon, Rit. v., gr. k. Pfarrer u. Dechant» [13, s. 443] (іл. 2).

У подружжя Шанковських у 1859 р. народився син, який при хрещенні отримав ім'я Петро. Їмость Іванна померла від «виснаження» (туберкульозу) в лютому 1865 року, коли синові Петрові було п'ять років.

Смерть дружини вплинула на подальше життя о. Лева Шанковського. Ставши вдівцем, він присвячує себе служінню Греко-католицькій церкві та українській громаді.

Парох Лев Шанковський вставав зраненька і служив святі літургії кожного дня в шостій годині ранку. Він був «старообрядцем» і не визнавав «тихих» Служб Божих, називаючи їх «латинською вигадкою».

У 1869 році отець Л. Шанковський добився коштів у стрийському магістраті і збудував нову резиденцію. Плебанія була дерев'яна, покрита гонтами, містила чотири кімнати. Двері і вікна були столярської роботи. В ній була канцелярія, де зберігалися метричні книги народжень, одружень та померлих, також записувались події, які сталися у Дулібах, а окремо — події у дочірній церкві в Грабовці.

Для обох сіл їх вів о. Л. Шанковський сам. З кожної метричної книги робилися три копії, які розсилалися у відповідні інстанції, визначені урядом, а також до митрополії. За ведення метричних книг о. Л. Шанковський одержував від Церкви невелику платню.

Біля приборства були збудовані чотири стодоли і стайня, покрита соломою, дерев'яна возовня і муrowаний шпіхляр, покритий гонтами, із пивницею. Приборство було обведене частково дерев'яним парканом, а частково лозовим. Біля хати пароха росли яблуні, груші, сливи, черешні й овочеві кущі.

Маючи на цей час пристойну резиденцію, о. Лев Шанковський спрямовує всю свою енергію на громадсько-культурну роботу, організовує «Братство найсвятіших тайн», бере участь разом з односельчанами в Стрийських Установах та Товариствах.

Це був час, коли вся сила української інтелігенції в ХІХ ст. у Стрийському повіті лежала на духовенстві. Провідником цієї інтелігенції був отець Л. Шанковський, зусиллям якого була «Стрийщина полишена русинам як зовсім чиста округа» [4, с. 213]. Під впливом українського національного руху в Австро-Угорщині (1848—1914), який проявився в пошуках національної ідентичності, символом якої була мова, о. Лев Шанковський з 1873 року почав вести метричні книги, писати і проголошувати проповіді українською мовою. Така спроба була свідомою, її підґрунтям було національне виховання в стінах Львівської духовної семінарії, де майбутнім священникам прищеплювали пошану до руського народу як основи майбутньої української нації. Австрійський уряд в 1876 р. заборонив це, оскільки, згідно з законодавством, записи в Галичині мали вестися польською мовою.

Заслуги о. Л. Шанковського на ниві організації церковного, громадського та освітнього життя в с. Дулібах та Стрийщині були оцінені церковною владою. У 1874 році за розпорядженням Львівського єпископа дулібського пароха церкви св. Юра Л. Шанковського було призначено віце-деканом, а в 1878 р. — Стрийським деканом. До самої смерті він очолював Стрийський деканат ГКЦ та був парохом Дулібської церкви св. Юрія. Очолити Стрийський деканат Львівської архидієцезії, він їздив по парафіях, перевіряв правильність ведення метричних книг і робив з цього приводу відповідний запис.

Двадцять два роки Дуліби, а не Стрий, були резиденцією Стрийського деканату. В селі Дуліби що-

Іл. 2. Отець Лев Шанковський [23, с. 499]

тижня бували поважні отці, які належали до Стрийського, Сколівського деканатів, та громадсько-політичні діячі Галичини.

Як декан о. Лев Шанковський був присутній на всіх урочистостях, пов'язаних із закладанням церков (першого каменя, фундаменту), їх освяченням, вів справи щодо стану церков у деканаті, дбав про їх належний стан, був присутній на всіх похоронах священників. У січні 1888 року він повідомив консисторію, що за його наполяганням Стрийське староство закрило церкву в с. Дашава у зв'язку з тим, що вона могла завалитися. Він був присутній на урочистостях 3 червня 1889 року при освяченні, покладанні першого каменя в фундамент церкви в с. Дашава.

Посвяту першого каменя о. Л. Шанковський проводив дуже урочисто. Про це написала газета «Діло»: «Рано о годині 10-й при пострілах з моздирів відправив о. Петро Яцишин, парох з Олексич, службу Божу з проповіддю, а пополудні о 4 годині відправлено водосвяття і за попереднім благословенням Впр. Митрополита крилошанин і декан о. Лев Шанковський в сослуженні 12 старших і молодших священників і в присутності великої кількості парафіян від найстарших до наймолодших та селян-сусідних, місцевим комітетом запрошених, і інтелігенції положив угольний камінь...» [14, с. 2]. Посвячення нової церкви, збудованої за планом В. На-

Іл. 3. Отець Петро Шанковський, їмость Марія Шанковська та їхній сини — Євген тримає на колінах Лева, с. Дуліби, 1910 р. Публікується вперше

гірного, здійснив о. Л. Шанковський 26 (18) грудня 1893 р. [15, с. 3] (іл. 3).

Часто о. Лев Шанковський був хрещеним батьком дітей священників. Він разом з дружиною Євгенією о. Порфирія Ступницького (1847—1926) були хресними батьками сина о. Михайла Мармаровича (1848—1933), пароха села Фалиш.

Як декан о. Лев Шанковський давав шлюб священницьким родинам. У с. Фалиш він дав шлюб сестрі дружини отця Михайла Артемовича Клавдії Боровець, доньці священника Боровця, і Петронелії Левицькій, яка виходила заміж за Миколу Блищака, директора школи села Підгородці Стрийського повіту [16, арк. 124].

Завдяки його енергійній діяльності село Дуліби стало важливим осередком українства на Стрийщині та Сколівщині.

Професор Лев Шанковський згадує: «Втративши свою дружину, мій дідо, дуже активний і веселий своєю вдачею, власник чудового голосу (тенора) й добрий скрипаль, дуже любив веселе товариство і завжди шукав різних нагод, щоб його на велике дулібське приходство скликати. Верховодили тут гу-

мористи: скільський декан о. Володимир Мартинків (батько о. Осипа), знаменитий автор пародій творів світової літератури, Остап Драла-Левицький (псевдо Ковбасюк), Єронім Калитовський (псевдо Трохим Дріт — 1866—1926), письменник, поет, співробітник гумористичних часописів, що увіковічнив був мого діда, о. Володимира Мартинкова й Василя Давидяка в своєму оповіданні *Декани з гір*, Анатоль й Іван Вахнянини, Корнило Устиянович, Євген Оленицький — все це редактори гумористичних часописів «Клепала», «Зеркала» й інших. Перебували на дулібському приходстві теж більше чи менше поважні гості: рідня з Волині та України (початок галицьким Шанковським дали три брати, сини о. Платона з Черняхова, що втекли перед катерининським «возз'єднанням» у 1793 році до Галичини, але інші брати й сестри залишилися); офіцери першого полку гузарів з Будапешту, в якому служив мій дідо, коли час на військову службу захопив його ще в гімназії, офіцери-українці стрийського гарнізону лйтант Степан Кобилянський, брат Ольги, майбутній генерал австрійської армії, та оберлйтант Теодор Шашкевич, син о. Миколи Шашкевича, рідного брата Маркіяна, що був парохом Лолина перед о. М. Рошкевичем, майбутній полковник. Завжди було людно й весело на цьому приходстві» [6, с. 122].

Про своє враження від священників 60—70-х років ХІХ ст. розповів Іван Франко у нарисі «Патріотичні пориви», який був опублікований спочатку у польській пресі, а в 1913 р. українською мовою у збірнику «Рутенці» [3]. В основу цього нарису лягло священницьке товариство в дулібському приходстві.

Протягом всього свого життя о. Л. Шанковський відстоював українські позиції на Стрийщині. Він мав гострі сутички зі Стрийською полонією і зустрічався з питанням, «як це може бути, що польський шляхтич є руським попом?» Коли так запитався дідо граф Дідушицький з Дідушиць, він почув від діда відповідь: «А як це сталося, що руський боярин став польським шляхеткою?». Із таких словних баталій мого діда з польськими магнатами стрийська правляча «польонія» легко зробила висновок, що у «відступстві» маркграфа Тарновського свої пальці мачав теж мій дідо» [6, с. 126].

Доля тісно зв'язала І. Франка та о. Л. Шанковського, який допомагав молодому письменникові, поету на етапі його становлення та визнання. Отець

Л. Шанковський у літі 1876 р. розпродав 20 примірників «Баляд і розказів» І. Франка між священниками на соборчику, які були визнані стрийським судом «соціалістичною контрабандою» та пропагандою соціалізму та атеїзму. За це поплатилися обидва — І. Франка арештували, о. Лева Шанковського «потягли до протоколу». В отця в Дулібах зробили ревізію, але ні гайдамацьких ножів, ні соціалістичної агітаційної літератури не знайшли.

За спогадами проф. Л. Шанковського, «її проводили урядовці стрийського суду дуже брутально. Розбивали бюрка й шафи й викидали їх вміст на підлогу. Перекинули до гори дном приватні речі не-присутнього на приходстві маркграфа Тарновського. Наказали дідові свідчити під час процесу (над І. Франком. — Я. Т.). Почали проти діда слідство за поширювання «соціалістичної літератури». Відгрожувалися, що врешті покінчать з «руським дзеканем», що організує в стрийській окрузі «соціалістичну контрабанду». Не було найменшого сумніву, що стрийська «польонія» мстить за маркграфа Тарновського також мому дідові, якого обвинувачували, що дав на дулібському приходстві притулок маркграфові Тарновському і, зі свого боку, поважно причинився до його протипольських виступів [...] Стрийський окружний суд не переставав тероризувати мого діда впродовж кількох років, зокрема обвинувачення починались наново по кожному арешті І. Франка (1880, 1889), а теж під час виборів, коли кандидував Франко на посла сойму чи парламенту. За дідом обставали мадярські аристократи, які колись служили в цьому самому полку, що й мій дідо, і які любили його за добрий голос, гру на скрипці й гумор. З ними утримував мій дідо постійний контакт, часто виїжджаючи до них, у літі, на Угорщину. Проте найбільше поміг дідові галицький митрополит і кардинал Сильвестр Сембранович, який не міг допустити до того, щоб його декана судили за соціалізм. Все ж таки, внесок митрополита до Риму, щоб діда наділити титулом шамбеляна, полагоджувався там 10 років, від 1888 до 1898 року. «Польонія» успішно цей внесок у Римі бльокувала» [6, с. 125—126].

Як бачимо, винагороду від Папи Римського о. Лев Шанковський, всупереч «польонії», одержав за боротьбу з колонізацією українського народу.

Рішення митрополита Сильвестра Сембрановича (1836—1898) наділити о. Л. Шанковського титу-

лом шамбеляна було знаковим для Греко-католицької церкви, воно засвідчило підтримку ним духовенства, яке намаглося зреалізувати концепцію української нації за конфесійною (греко-католицькою) ознакою, та тих, хто намагався подолати монополію москвофілів у церковній ієрархії. Ці чинники відіграли велику роль у формуванні проукраїнської свідомості о. Л. Шанковського.

В Шематизмі за 1899 р. о. Лев Шанковський представлений як Стрийський декан, Тайний Шамбелян Його Святості Папи Лева XIII, почесний радник Митрополіччї Консисторії з крилошанськими відзнаками, ординаріятський комісар стрийської гімназії, член Товариства св. Апостола Павла, член інституту «Народний Дім» і Товариства М. Качковського [17, с. 154].

Декану о. Леву Шанковському було несолодко не тільки від «польонії», а й від священників-москвофілів та священників, вихідців з Волині та Буковини, які агітували за православ'я. За агітацію православ'я сотрудника Дашавської церкви о. М. Тиндюка митрополит Сильвестр Сембранович усунув з посади священника і заборонив носити священничий одяг [18].

Віце-деканами Стрийського деканату були о. Василь Залозецький та о. Амвросій Полянський. За характеристикою Є. Олесницького, «Василь Залозецький, знаний не лише як і москвофільський діяч, але також як великоруський повістяр, що діставав за свої повісті премії Петербурзької академії наук» [4, с. 210].

Розходився декан о. Лев Шанковський зі своїм віце-деканом Василем Залозецьким щодо необхідності заложення читалень на Стрийщині. Шанковський підтримав ініціативу Євгена Олесницького закладати читальні «Просвіти» по селах для підняття української свідомості. Він у 1898 р. закладає читальню «Просвіти» в с. Дуліби і її очолює. В той час віце-декан Залозецький робить все, щоб її не було в с. Гірному, де він був парохом. В цьому епізоді, так як і в інших, видно, як еволюціонує свідомість о. Лева Шанковського від «назовні не маніфестуючого нічим своє москвофільство» до свідомого українця [4, с. 211].

Необхідно зазначити, що подвійне членство в Товаристві ім. Качковського і «Просвіти» присутнє в біографіях багатьох священників, громадських і політичних діячів. В о. Л. Шанковського воно пов'язане з необхідністю єднання духовенства, розколотого на

Іл. 4. Отець Петро Шанковський з членами Братства Пресвятої Євхаристії, с. Дуліби, 1908 р. Публікується вперше

русофілів та українофілів, бути посередником між політичними таборами.

Були сумні сторінки в історії о. Л. Шанковського. З невідомих нам причин 23 травня 1896 року згоріла частина будівель резиденції. Необхідні кошти для будівництва збиралися в громадах Дуліб та Грабовця. Будівництво було доручено членам парафіяльного комітету від Дуліб Григорію Тимчію, від Грабовця — Петрові Опришкові. Вони збудували у визначені терміни будівлі, але оплата їх праці за виконані роботи була предметом десятилітніх судових процесів між Г. Тимчієм та парохом церкви.

Стан здоров'я о. Л. Шанковського зі середини 1890 р. почав погіршуватися. Він часто хворів, помагав йому в парафіяльних справах та Богослужінні його син Петро.

Незважаючи на затяжну хворобу, він приклав немало зусиль для того, щоб у 1898 році відкрити в селі читальню «Просвіти». Про закладання читальні в с. Дуліби повідомила газета «Діло»: «В Дулібах Стрийського повіту заснувалася читальня «Просвіти». Заснували її молодші громадяни і робітники за ініціативою і при гарячій участі місцевого пароха о. шамбеляна Шанковського... Відкриття її відбулося дуже урочисто 29 жовтня ц. р. при участі делегатів стрийської філії — о. Ол. Бобикевича і д-ра Олесницького... Справами читальні займається, як сказано, о. прелат Шанковський, вибраний головою читальні, якому справді подивлятися належить в його сердечному і повному батьківській любові ставленні до парафіян» [19].

Необхідно зазначити, що товариство, яке збиралося в Дулібах в о. Л. Шанковського, відіграло важ-

ливу роль у національно-визвольних змаганнях. У 1919 р. доктор Ієронім Калитовський, який очолював Повітовий Комісаріят у Стрию, дає розпорядження Краєвому Комітетові збирати фонди й упорядкувати кладовище в Стрию та стрілецьке кладовище на Маківці, поставити вартового для нагляду. Він 5 січня 1919 р. в Стрию на площі Ринок під час урочистого свята Злуки виголосив промову. У 1922 році організував перший похід на гору Маківку, щоб віддати шану похованим там Січовим стрільцям.

Від 1899 р. до липня 1900 р. дулібською парафією також опікувався о. Петро Шанковський. Помер о. Лев Шанковський 3 липня 1900 р. в с. Дуліби [20, с. 244]. Похований перед церквою, пізніше його прах перенесли в родинний гробівець.

На сільському цвинтарі також похований його внук, священник, парох с. Струтина-Нижнього о. Євген Шанковський та парох о. Мартин Гаврилюк.

Особливу характеристику отцю Л. Шанковському та його деканам-сусідам цього періоду дає Євген Олесницький.

«Стрийським деканом був о. Лев Шанковський, парох у Дулібах, людина дуже доброго серця, щирий і незвичайно гостинний та дуже веселий у товаристві. В душі був москвофілом, однак назовні не маніфестував нічим свого москвофільства і жив дуже добре з українцями, як також не менше з поляками [...]. Для своїх парохіян був дуже добрий і вони його сильно любили. Його дім був отвертий і гостинний. Його вічно молодий гумор і весела вдача стягали туди при кожній нагоді численне товариство. Я з моєю жінкою гостили там також дуже охотно. Він і другий декан в повіті, себто о. Володимир Мартинків, декан у Сколім, були нечувано дібраною парою, як дуже веселі товариші, що вмieli в товаристві не лиш жартувати, але також заспівати і затанцювати. І справді, таких деканів не бачив я ніде й ніколи — вони, здавалось, були в силі й умершого розвеселити» [4, с. 211].

Євген Олесницький, який входив у товариство, що кожного понеділка збиралося на плебанії в селі Дулібах, мав незаперечний вплив на о. Лева Шанковського та його сина. Цей вплив був суттєвим, бо в історії Стрийщини розпочалася «ера доктора Євгена Олесницького» (1891—1909). Під впливом доктора Є. Олесницького москвофільське священство, яке переважало в Стрийському повіті, з національно невизначеного поступово стало свідомо українським.

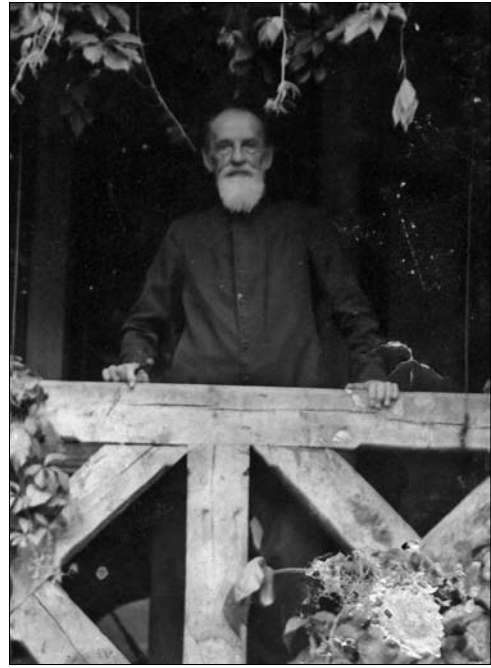
Після смерті отця Л. Шанковського, здолавши певні труднощі, дулібську парафію одержав його син о. Петро Шанковський³ (іл. 4).

Призначення на дулібську парафію надавало священникам місто Стрий, яке було власником Дуліб. Після конфліктів з о. Левом Шанковським, його переслідуваннями, не було найменших надій, що після його смерті у 1900 р. його син Петро Шанковський може одержати «презенту» назначення на Дуліби від м. Стрия. До цього необхідно додати, що Петра Шанковського також «потягли до протоколу», коли арештували Івана Франка. Цю безнадію о. Петро обійшов через домовленість з о. Остапом Нижанківським (який у 1900 році з Тернопільщини переїжджає на свою рідну Стрийщину, 1 листопада 1900 р. одержує від консисторії грамоту на дулібську парафію і до 6 квітня 1901 р. перебуває на парафії парохом-адміністратором⁴), що коли він одержить призначення на Дуліби, то поміняється із ним на Голобутів, Завадів та Нежухів. Так і сталося: о. Остап Нижанківський отримав призначення на Дуліби, але після його отримання через 6 місяців помінявся з о. Петром Шанковським. Консисторія цю заміну підтвердила, місто Стрий вже не могло нічого вдіяти у цій справі й у 1901 р. о. Петро Шанковський став парохом Дуліб [20, с. 169], а о. Остап Нижанківський парохом Голобутова, Завадова і Нежухова, де колись душпастирював його дід по матері о. Й. Тишинський і де пройшло дитинство о. Остапа (іл. 5).

Як і о. Остап Нижанківський, так і о. Петро Шанковський повернулись на свою малу батьківщину. Отець Петро Шанковський в с. Дуліби, де він народився 1859 р. і де до 1900 р. душпастирював його батько Лев Шанковський. Петро був єдиним сином у батька, у п'ятирічному віці померла його мати Іванна. Початкову освіту він здобув у «чотириклясовій» дулібській школі. Після її закінчення в 1869 році поступає навчатися до Дрогобицької гімназії, де «вчився два роки нижче від І. Франка [...], але належав до його гурту й близько з ним дружив» [6, с. 117—118].

³ Короткі відомості про о. Петра Шанковського (1859—1944) ми можемо почерпнути з «Історичного шематизму Львівської Архиепархії» [21, с. 429].

⁴ У Шематизмі 1901 р. у розділі «Зміни, що відбулися в часі друкування шематизму» вказано, що Євстахій Нижанківський — завідувач в Дулібах (дек. Стрийський) [20, с. 253].

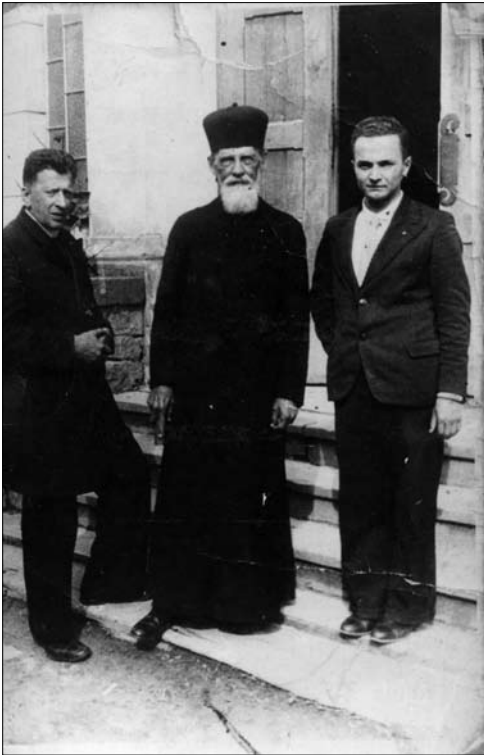
Іл. 5. Отець Петро Шанковський, с. Дуліби, резиденція, 1920-ті рр. Публікується вперше

Іван Франко вплинув на соціальний і національний спосіб мислення свого товариша, в майбутньому отця П. Шанковського, та визначив його життєвий шлях.

Після закінчення гімназії в 1879 році Петро Шанковський навчався у Львівській духовній семінарії, яку успішно закінчив у 1883 році. Після закінчення семінарії одружився з Марією Ільницькою, яка походила з відомої галицької родини Петрушевичів, і в цьому ж році був висвячений на священника. Розпочав свою пастирську службу в селі Семеґенів, де служив до 1886 року, коли перейшов до Голобутова і виконував там душпастирські обов'язки до 1900 року. В 1887 році в нього народився син Євген, який пішов по стопах діда та батька, став священником. Він був парохом в с. Струтин-Нижній.

Посівши в 1901 р. Дулібську парафію як адміністратор церкви св. Юрія, о. Петро Шанковський продовжив справу свого батька. Село Дуліби для нього було рідним і знайомим, бо тут пройшло його дитинство, шкільні роки. Будучи парохом церкви Воскресіння Христового в Голобутові, він щотижня бував у батька в Дулібах. Йому не треба було знайомитися зі станом справ у церкві та з парафіянами.

Незважаючи на те, що церква була стара, о. П. Шанковський почав роботи по її реставрації та розширенню. Ці роботи велися у 1902—1908 рр.

Іл. 6. Отець Петро Шанковський (посередині) з сином, отцем Євгеном Шанковським (зліва) та студентом теології Львівської духовної семінарії Грицишином, вихідцем зі с. Грабовець, с. Дуліби. Публікується вперше

як по наданню належного зовнішнього вигляду церкви, так і в інтер'єрі. Які відбулися зміни в зовнішньому вигляді, можна судити по єдиній світлині, що була зроблена перед Першою світовою війною і вимагає більш ґрунтовного вивчення.

На кошти жертводавців і парафіян Дуліб та Грабовця у 1902 р. були завершені роботи по виготовленню та встановленню нового церковного престолу, освячення якого відбулося 24 серпня. На його освяченні був присутній Стрийський декан отець Амвросій Полянський. За представленням декана отця Полянського Львівському митрополитові за жертвовну працю по виготовленню та встановленню головного престолу було відзначено Михайла Лесейка, а отець Петро Шанковський в листопаді 1902 року за довголітнє душпастирство отримав титул радника Стрийської консисторії.

В отця Петра Шанковського в 1903 році в с. Дулібах народився другий син, якого в честь діда назвали Левом (іл. 6).

Як батько, так і син отець Петро Шанковський був призначений Стрийським деканом, — в кінці травня 1912 року замість отця Амвросія Полянсько-

го. Перша світова війна застала о. П. Шанковського в с. Дулібах, його з приборства російські військові насильно евакуювали. Під час боїв у 1914 і 1915 роках під Стриєм було «спалено оба села до тла, знищено школу, церкву, дім пароха і всі парохіяльні будинки. Шанковські зруйновані зовсім, зійшли на жебраків і мусли тинятися в комірнім у Стрию, а крім цього, внаслідок підлої денунціяції, Петра Шанковського арештував військовий суд у Стрию, і він просидів зовсім невинно три тижні у в'язниці. Випустили його аж на інтервенцію Загальної Української Ради у Відні в Найвищій Командній Армії і коли слідство виказало повну безосновність донесення» [4, с. 212]. Необхідно зазначити, що ув'язнення о. Петра Шанковського є фактом історії австрійських репресій, застосованих до галицьких українців у Першій світовій війні.

На долю о. П. Шанковського припало будівництво нової церкви, яка згоріла в 1920 році. Він з цим будівництвом з честю справився, звів Божий храм, що став однією з перлин української дерев'яної архітектури, про яку написана низка наукових праць та захищена дисертація [22] (іл. 7).

Отець П. Шанковський вів велику просвітницьку та громадську діяльність в селі Дулібах та на Стрийщині. Євген Олесницький у свої спогадах згадує про це так: «В найближчій сусідстві Дуліб був у Завадові священником одинокий син декана — Шанковський Петро, також дуже щира й сердечна людина і до того чоловік чудово гарної жінки. Обоє вони і їх хата були незвичайно симпатичні. Петро Шанковський, національно з початку трохи невиразний, став пізніше, головню завдяки моїм щирим до нього відносинам, не лише здекларованим українцем, але й дуже видатним робітником у повіті, особливо коли по смерті батька став на його місці парохом у Дулібах. Тут зробив він усе, що лише священник на селі зробити може. Його діяльність у парохії йшла рука в руку з моєю акцією в повіті. Ми були на кожному кроці товаришами та сподвижниками і жили завжди в найщирішій дружбі. В склад парохії о. Петра Шанковського входили дві громади: Дуліби і Грабовець. В кожній з них була дуже добре ведена читальня «Просвіти»; для обох тих громад заложив о. Шанковський касу Райфайзена, яку вів сам незвичайно совісно й успішно. При помочі цієї каси виарендували обі ті громади весь дулібський двірський об-

шар та обробляли належні до нього ґрунти спілковою системою. В Дулібах був дуже гарно зорганізований селянський аматорський театр з власним будинком і сценою, в яким сільські аматори виставляли навіть тяжчі твори української драматичної літератури, як напр. драми Карпенка Карого. Був також власний добірний хор. Аранжером, режисером і директором був Петро Шанковський.

Оба села мали спільну чотирикласову головну школу з українською викладовою мовою, для котрої при великих власних жертвах і виданій помочі краєвого фонду вибудували прегарний поверховий будинок. Отже панували там, можна сказати, ідеальні відносини й оба ті села були справді взірцем організації в сільській громаді» [4, с. 211—212].

Не тільки національною розбудовою села Дуліб займався П. Шанковський, а й зробив свій внесок разом з дулібчанами у підготовці відкриття Народного Дому в місті Стрию.

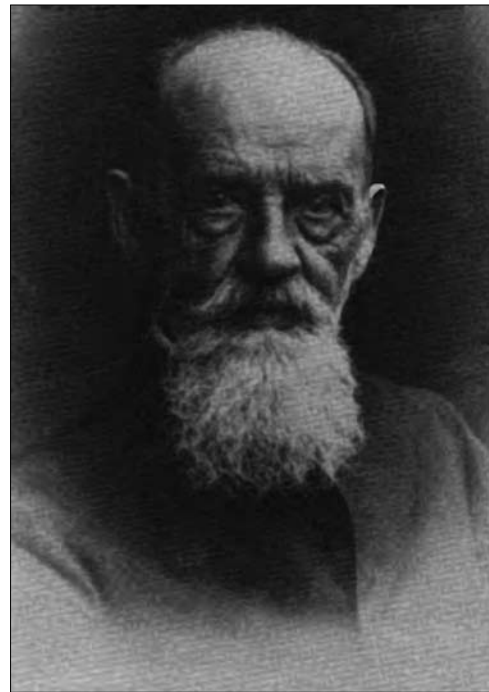
За час перебування о. Петра Шанковського парохом в Дулібах його відвідала низка видатних людей того часу. В «1909 році під час сільськогосподарської виставки в Стрию в «Народному Домі» в о. Петра Шанковського гостював «артільний батько» Микола Левитський, який цікавився розвитком української кооперації в Галичині та організацією єдиної в ній сільськогосподарської артілі «Добробут» у Дулібах»⁵.

Отець Петро, як і його батько о. Лев Шанковський, був співробітником в Євгена Олесницького. Завдяки І. Франку та Є. Олесницькому о. Петро Шанковський став свідомим українцем.

Постать о. П. Шанковського для нас є важливою також через те, що він з гімназії був знайомим з І. Франком, оприлюднив цінну інформацію про І. Франка.

Важливим для нас є свідчення о. П. Шанковського, яке він зробив на основі багатолітнього спілкування з Іваном Франком щодо його релігійного світогляду. Не тільки радянська пропаганда, а й деякі офіційні церковники, єпископ Хомишин, а за ним Назарук

⁵ Левитський Микола (1859—1936) — громадський діяч і кооператор, родом з Київщини, «артільний батько»; заклад перші в Україні (і в Східній Європі) хліборобські спілки (артілі) по селах та виробничі між ремісниками по містах; член Центральної Ради, учасник багатьох міжнародних кооперативних з'їздів; помер в Києві.

Іл. 7. Отець Петро Шанковський [23, с. 499]

й Р. Мох твердили навіть наприкінці 1930-х років, що І. Франко — атеїст. За свідченням о. П. Шанковського, «І. Франко був глибоко віруючою в Бога людиною все своє життя, тільки що ця віра, часами, була іншою, ніж віра членів офіційних церков. І сам про себе так любив говорити І. Франко, кажучи, що до поширення атеїзму найбільше причиняються деякі офіційні церковники. Своїй піклувальниці у Львові в 1916 році І. Франко заявив, що «він вірив і вірить в Бога, але не так, як всі» [6, с. 127].

Отець П. Шанковський був активним учасником національно-визвольних змагань. Після ухвали від 3 січня 1919 року українською Національною Радою у Станіславові про проведення урочистих святкування, він, як Стрийський декан, брав участь в проведенні цього свята в Стрию 5 січня 1919 р.

Ось як цю подію описує тогочасна газета «Стрийські вісті» за 9 січня 1919 року: «По старому звичаю почалася вона відспіванням благодарственої Служби Божої, яку відправив о. декан Шанковський на площі під церквою в асисті численого духовенства. Він організував приміські громади, які прийшли на це свято під проводом своїх душпастирів зі Дуліб, Станкова, Фалиша, Моршина, Довгого, Лисятич, Лотатник, Сихова, Татарська і т. д.».

Свою останню парохію отець Петро Шанковський мав у селі Оброшині Пустомитівського ра-

Іл. 8. Професор Лев Шанковський [6, с. 69]

йону. Він помер 1 квітня 1944 року і похований в цьому селі.

Життєпис отців Лева та Петра Шанковських, які були парохами в селі Дуліби впродовж 63 років, є літописом процесів, що відбувались в Австро-Угорській імперії: українське національне пробудження, пошук національної ідентичності, розвиток української мови як символу ідентичності.

Завдяки дотриманню шляхетських родинних традицій о. Лева та о. Петру вдалося виховати національно свідомими та громадсько активними дітей, онуків та правнуків.

У селі Дулібах народився і виховався син отця Петра, внук отця Лева Шанковського Лев Шанковський — педагог, журналіст, історик війська, один із керівників національно-визвольного руху ОУН-УПА. Служив в УГА й Армії УНР, учасник І Зимового походу (1920). Брав участь у підпільній боротьбі, засновник і член УГВР (1944), співробітник її Закордонного Представництва в Німеччині. Автор статей та окремих монографій з найповнішої політичної і військової історії України: «УПА та її підпільна література» (1952), «Історія Українського Війська» (1953), «National Problems in the USSR» (1953), «Похідні групи ОУН» (1958), «Українська армія в боротьбі за державність» (1958), «Українська Галицька армія: воєнно-історична студія»

(1974) та ін.; співробітник «Енциклопедії Українознавства» та «Літопису УПА». Продовжив внесок в українську культурну спадщину син Лева Шанковського Ігор (іл. 8).

Завершимо нашу розповідь висновком внука Лева, який вказав, що рід Шанковських відноситься до «колишніх родів княжих бояр і дружинників, які після втрати свої маєтків і соціального значення під польською окупацією, у значній мірі перейшли на службу рідної Церкви, перебуваючи на цій службі часом 15 і більше генерацій в одному роді» [6, с. 103].

Висновки. Необхідно зазначити, що священницький рід Шанковських відноситься до греко-католицького духовенства, яке в умовах формування національних організацій у межах Австро-Угорщини усвідомило, що поляки співпрацюють лише у звільненні з-під влади Австрії, щоб надалі будувати польську державу. Греко-католицьке духовенство стало провідною верствою українства, демонструвало свою національну ідентичність, окремішність від поляків. На прикладі отців Шанковських можна побачити роль священницьких родів у суспільному житті галицьких українців, еволюцію української національної свідомості та перехід від культурницьких, етнографічних уподобань до чітких самостійних позицій, що будувалися на тезі «українська родина — нація — держава».

1. *Енциклопедія українознавства: Словникова частина: в 11 т.* Ред. В. Кубійович. Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Т. 10: Перевидання в Україні. Львів, 2000. С. 3600—4016.
2. Дріт Т. *Декани з гір (Історія фербльована — посвячена ферблістам)*. Львів: Накладом редакції «Комара», 1903. 40 с.
3. Франко І. *Рутенці. Типи галицьких русинів із 60-тих та 70-тих рр. минулого віку*. Львів: Загальна Друкарня, 1913. X + 42 с.
4. Олесницький Є. *Сторінки з мого життя*. Передрук видання 1935 р. з додатковими матеріалами. Стрий: Щедрик, 2007. 384 с.
5. Горак Р. Плебанія у Фалиші. *Краєзнавчий вісник: Стрийщина: Історія та сучасність*. Матеріали науково-практичної конференції. Вип. 3. Стрий, 2014. С. 98—118.
6. Шанковський Л. Нарис історії Стрийщини. *Стрийщина: Історично-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини: в 3 т.* Нью-Йорк: Комітет Стрийщини, 1990—1993. Т. 1. 1990. С. 69—192.

7. Герб Кривда. *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Кривда_\(герб\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Кривда_(герб)).
8. *Шематизм Львівської архієпархії на 1848 р.* URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16160/edition/14606>
9. *Шематизм Львівської архієпархії на 1851 р.* URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16162/edition/14621/>
10. *Шематизм Львівської архієпархії на 1862 р.* URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16170/edition/14668>
11. *Шематизм Львівської архієпархії на 1863 р.* URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16171/edition/14674>
12. *Шематизм Львівської архієпархії на 1867 р.* URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16175/edition/14692>
13. *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen Monarchie für 1882*. Verlag: Wien, k. k. Hof- und Staatsdruckerei, ca. 1882.
14. *Діло*. 1890. Ч. 20.
15. *Діло*. 1893. Ч. 266.
16. *ЦДІА України у Львові*. Ф. 201. Оп. 4а. Спр. 5328.
17. *Шематизм Львівської архієпархії на 1899 р.* URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16341/edition/14667>
18. *Діло*. 1885. Ч. 103.
19. *Діло*. 1898. Ч. 243.
20. *Шематизм Львівської архієпархії на 1901 р.* URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16343/edition/14679>
21. Блажейовський Д. *Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832—1944): у 2 т.* Київ: Академія, 2004. Т. 2: Духовенство і релігійні згуродження. 570 с.
22. Тарас Я. Постать майстра Василя Турчиняка — будівничого церкви св. Юрія в с. Дуліби Стрийського району. *Народознавчі зошити*. 2021. Зош. 2. С. 342—354.
23. *Стрийщина: Історично-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болахівщини, Долинщини, Рожнітивщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини: в 3 т.* Нью-Йорк: Комітет Стрийщини, 1990—1993. Т. 2. 1990.

REFERENCES

- Kubijovych, V. (Ed.). (2000). *Encyclopedia of Ukrainian Studies* (Vol. 10, pp. 3600—4016). Lviv [in Ukrainian].
- Drit, T. (1903). *Deans from the mountains*. Lviv [in Ukrainian].
- Franko, I. (1913). Ruthenians. Types of Galician Ruthenians from the 1960s and 1970s. of the last century. Lviv [in Ukrainian].
- Olesnyts'kyj, Ye. (2007). Pages of my life. Stryj: Schedryk [in Ukrainian].
- Horak, R. Prebania in Falishy. (2014). Local history bulletin: Stryshchyna: History and modernity (Issue z). Stryj [in Ukrainian].
- Shankowsky, L. (1990). History outline of the Stryi region. *The Stryi Region: Stryi, Skole, Bolekhiv, Dolyna, Rozhnitiv, Zhuravno, Zhydachiv, Mykolaiv n/Dn.* (Vol. 1). Shevchenko Scientific Society; Stryishchyna Committee. New York [in Ukrainian].
- Krzywda coat of arms*. Retrieved from: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Кривда_\(герб\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Кривда_(герб)) [in Ukrainian].
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitanæ Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1848*. Retrieved from: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16160/edition/14606> [in Latin].
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitanæ Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1862*. Retrieved from: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16162/edition/14621> [in Latin].
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitanæ Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1862*. Retrieved from: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16170/edition/14668> [in Latin].
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitanæ Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1863*. Retrieved from: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16171/edition/14674> [in Latin].
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitanæ Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1867*. Retrieved from: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16175/edition/14692> [in Latin].
- (1882). *Hof- und Staats-Handbuch der Osterreichisch-Ungarischen Monarchie für 1882*. Verlag: Wien, k. k. Hof- und Staatsdruckerei [in German].
- (1890). *Dilo*, 20 [in Ukrainian].
- (1893). *Dilo*, 266 [in Ukrainian].
- Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv. F. 201. Op. 4a. Act 5328 [in Ukrainian].
- Sematizm Vsecestnogo Klira Gr. Kat. Mitropolital'noj Arhidiecezii Lvovskoj na Rok' 1899*. Retrieved from: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16341/edition/14667> [in Ukrainian].
- (1885). *Dilo*, 103 [in Ukrainian].
- (1898). *Dilo*, 243 [in Ukrainian].
- Sematizm Vsecestnogo Klira Gr. Kat. Mitropolital'noj Arhidiecezii Lvovskoj na Rok' 1901*. Retrieved from: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16343/edition/14679> [in Ukrainian].
- Blazejowskyj, D. (2004). *Historical sematism of the Archeparchy of Lviv (1832—1944)* (Vol. II: Clergy and Religious Congregations). Kyiv: Akademia.
- Taras, Ya. (2021). Vasyl Turchynyak as a builder of St. Yuri church in the village Duliby of the Stryi district. *The Ethnology Notebooks*, 2, 342—354 [in Ukrainian].
- (1990). *The Stryi Region: Stryi, Skole, Bolekhiv, Dolyna, Rozhnitiv, Zhuravno, Zhydachiv, Mykolaiv n/Dn.* (Vol. 2). Shevchenko Scientific Society; Stryishchyna Committee. New York [in Ukrainian].